

Ook Belgen inventariseerden hun vogels

Door Ko Zweeres

Ook de Belgische vogelvrienden hebben de inventaris opgemaakt van de in hun land ooit aangetroffen vogels. In een „Avifauna van België”, met als ondertitel „Lijst van de in België waargenomen vogelsoorten en hun geografische vormen” brengen ze daarvan in „De Giervalk” (jrg. 57, aflevering 3/4) verslag uit, dat ook als afzonderlijke uitgave verkrijgbaar is.

Dit lijkt inderdaad allemaal erg op de in 1962 verschenen „Avifauna van Nederland”. De auteurs verklaren dan ook „Bij de samenstelling van deze avifaunistische lijst wordt een schema gevolgd dat gebaseerd is op dit van de „Avifauna van Nederland”. . . om een gemakkelijke vergelijking tussen België en Nederland mogelijk te maken.” Men gebruikt dezelfde termen (jaarvogel, zomervogel enz., zij het dat i.p.v. dwaalgast „toevallige gast” wordt gebruikt). Zelfs wordt „bij de nederlandse benaming. . . de zuid-nederlandse naam definitief terzijde geschoven om een grotere eenvormigheid in het nederlandse taalgebied te bereiken”. De termen „zeer schaars, schaars enz.” ter aanduiding van de talrijkheid der regelmatige broedvogels en „in zeer klein aantal” enz. ter omschrijving van de status van doortrekkers, overwinteraars, enz. hebben dezelfde nauwkeurige bepaalde betekenis, die zij in de Nederlandse lijst hebben. Vergelijking is dan ook heel gemakkelijk. Zij leert ons, dat er in België 87 jaarvogels voorkomen (Ned. 91), 53 zomervogels (Ned. 65), 9 jaargasten (Ned. 8), 45 wintergasten (Ned. 44), 27 doortrekkers (Ned. 24), 42 onregelmatige gasten (Ned. 27) en 86 toevallige gasten (Ned. 98 dwaalgasten). Opgeteld geeft dit voor België een totaal van 349 en voor Nederland van 357 (waarbij we dienen te bedenken, dat het aantal dwaalgasten inmiddels in Nederland met wel een tiental moet worden verhoogd, die na de publicatie van de Nederlandse avifauna (in 1962) hier zijn gesignaleerd). Rekenen we de geografische vormen erbij, dan worden de totalen 383 (België) en 403 (Nederland, tot en met 1960). Geen aanzienlijke verschillen dus. Minder wellicht, dan de aanwezigheid in België van een in Nederland vrijwel geheel ontbrekend landschapstype als dat der Ardennen zou doen verwachten. Dat overigens aan België alleen enkele extra broedvogels oplevert als rode wouw (1-2 paren),

zwarte wouw (3 broedgevallen), hazelhoen, ruigpootuil (1 broedgeval), waterspreeuw, cirlgors (onregelmatige broedvogel) en kruisbek (waarvan overigens zelfs in W.-Vlaanderen een broedgeval is geconstateerd).

De verschillen, die er toch wel duidelijk zijn, moeten we dan ook vooral zoeken in de talrijkheid van bepaalde soorten in elk der gebieden, waarbij vooral ook de typisch Nederlandse meren-, plassen- en moerasgebieden van invloed zijn. Zo blijkt de fuut in België een *schaarse* broedvogel te zijn, waarvan het totale aantal paren op 60-70 wordt geraamd. Voor Nederland wordt de soort een *vrij talrijke* broedvogel genoemd, wat Leys en De Wilde (Het Vogeljaar, 1968, blz. 512) bevestigden met een raming van 3.300-3.400 paren in 1967. De purperreiger heeft in België slechts één keer gebroed (1943), van de ooievaar dateert het laatste broedgeval uit 1895, terwijl de lepelaar slechts doortrekker is in zeer klein aantal.

Opvallend is ook, dat de wilde eend in België een *vrij talrijke* broedvogel is (d.w.z. 2.500-10.000 paren) en in Nederland een *zeer talrijke* (50.000 en méér). Van de buizerd had België in 1966 nog een duizend broedparen, terwijl de Nederlandse aanduiding „schaarse broedvogel” van 1962 (d.w.z. 50-250 broedparen) thans wellicht niet eens meer geldt. De havik wordt ook nu nog voor België opgegeven als *schaarse* broedvogel, met een nadere precisering van 100-150 paren, terwijl we in Nederland vermoedelijk al niet eens meer aan de twee dozijn paren toekomen. Het voorkomen in België van rode en zwarte wouw stipte ik al even aan. Van de wespandief wordt voor België het aantal broedparen opgegeven als 125-175, wat wel ongeveer tien keer zoveel zal zijn, als wij er hebben. Van de slechtvalk waren er in de periode 1950-1955 nog 15-20 broedparen, doch voor 1966 wordt slechts één paar opgegeven. Daarentegen wordt het aantal paren van de boomvalk (in België 75-100) naar mijn gevoel door Nederland nog wel geëvenaard. De torenvalk wordt aangeduid als *vrij schaarse* broedvogel (dus 250-2.500 paren) zonder nadere precisering, wat een vergelijking moeilijk maakt.

Het terloops reeds genoemde hazelhoen, dat in Nederland maar één keer is aangetroffen (1895), is in België een *schaarse* broedvogel (dus toch op z'n minst 50 paren) in de provincie Luxembourg en het zuiden van Namur en Liège (de aardrijkskundige namen in het Waalse gebied worden consequent in het Frans gebruikt).

Opvallend is ook, dat het waterhoen in België een *vrij talrijke* en in Nederland een *zeer talrijke* broedvogel is, terwijl de meerkoet zelfs een *vrij schaarse* (max. 2.500 paren) wordt genoemd, die toch in Nederland tot de *zeer talrijke* (tenminste 50.000 paren) wordt gerekend. De scholekster is in België zelfs een *zeer schaarse* broedvogel (max. 50 paren), terwijl hij in Nederland een *vrij talrijke* (tenminste 2.500 paren) broedvogel is. De grutto is in België *schaars* (max. 250 paren), terwijl we dankzij Theo Mulder weten, dat er in Nederland wel ongeveer 80.000 paren broeden! De kempiaan, in Nederland toch een *vrij talrijke* (tenminste 2.500 paren) broedvogel behoort in België zelfs tot de *onregelmatige* broedvogels, met slechts 11 bekende broedgevallen sinds 1947. De zilvertmeeuw is in België een *toevallige* broedvogel (1960 en 1962), maar wordt in Nederland bestreden met als streefgetal een aantal van 10.000 paren,

waar we ondanks een opvallende achteruitgang in de laatste jaren toch nog een heel stuk boven zitten. De stormmeeuw (die in Nederland zelfs wat in aantal toeneemt) heeft alleen in 1924 in België gebroed. De grote stern is in België alleen doortrekker, in *klein aantal*, maar daar hebben we er ook in Nederland niet veel meer van over, helaas!

Het zal niet algemeen bekend zijn, dat de rotsduif (die in de Nederlandse lijst zelfs niet voorkomt), in België een *zeer schaarse* broedvogel (1-50 broedparen) is in de provincie Namur. Dit overigens pas sinds 1927, toen er exemplaren uit Spanje werden ingevoerd, wat de vraag doet rijzen, of hij dan wel op de Belgische lijst thuis hoort. (Maar de Nederlandse vermeldt immers ook de fazant?). Turkse tortels werden in België pas in 1952 gesignaleerd (in Nederland 1950, misschien zelfs al 1947), maar komen ook daar nu overal voor. De oehoe is in België een voormalige broedvogel, die voor het laatst in 1907 (bij Eupen) heeft gebroed en die ook sindsdien maar zes keer is gesignaleerd. Bosuil en ransuil zijn in België *vrij schaarse* (max. 250 paren) broedvogels en in Nederland, ook nu nog wel, *vrij talrijke* (tenminste 2.500 paren). Van de velduil worden zelfs maar vier broedgevallen vermeld, een aantal dat we alleen al op Texel jaarlijks broedend kunnen aantreffen. Daarentegen kan België

bogen op een broedgeval van de ruigpootuil (in 1965 in de provincie Liège), een soort die in Nederland (nog) nooit is aangetroffen.

Boerenzwaluw en huiszwaluw blijken er in België beter voor te staan dan bij ons, want ze worden resp. *zeer talrijk* en *talrijk* genoemd, terwijl ze in Nederland slechts resp. *talrijk* en *vrij talrijk* zijn. De oeverzwaluw taxeren de Belgen als *vrij talrijk* (max. 10.000 paren). Hoewel de Nederlandse avifauna deze soort *vrij schaars* noemde (max. 2.500 paren) weten we inmiddels dankzij De Wilde en Woldendorp (Het Vogeljaar, 1964, blz. 240) dat deze soort hier als *talrijk* (zij noemen 15.000-40.000 paren) moeten worden beschouwd. De waterspreeuw is in België een *vrij schaarse* broedvogel, wat dan toch maar wil zeggen, dat er tenminste 250 paren broeden, terwijl hij in Nederland naar mijn gevoel nu toch wel als *voormalige broedvogel* moet worden beschouwd.

Grappig is ook, dat de Belgen de heggemus als *zeer talrijk* beschouwen terwijl hij het in Nederland niet verder heeft gebracht dan *talrijke broedvogel*. Dit klopt ook wel met de verwondering van Britse vogelvrienden, over het (betrekkelijk) geringe aantal heggemussen in Nederland, in vergelijking met de Britse eilanden. Zo zien we ook de roodborsttapuit in België geclassificeerd als een *vrij talrijke* broedvogel (in Nederland: *vrij schaars*), hetgeen lijkt te kloppen met wat we ten aanzien van deze vogel in de zuidelijke provincies zelf al kunnen constateren. Dat de zwarte roodstaart, in Nederland een *vrij schaarse* broedvogel, in België zelfs *talrijk* is, zal niemand verbazen.

Heel duidelijk zijn ook de verschillen in talrijkheid tussen Nederland en België van de vogelsoorten, die we hier terwille van de overzichtelijkheid in tabelvorm laten volgen:

	België:	Nederland:
grote karekiet	<i>vrij schaars</i>	<i>vrij talrijk</i>
kleine karekiet	<i>vrij talrijk</i>	<i>talrijk</i>
bosrietzanger	<i>talrijk</i>	<i>vrij talrijk</i>
rietzanger	<i>vrij talrijk</i>	<i>talrijk</i>
fluiters	<i>zeer talrijk</i>	<i>vrij schaars</i>

Hieruit blijkt dat de karekieten en de rietzanger in Nederland talrijker zijn, dan in het zuider-buurland, doch dat daarentegen de bosrietzanger en vooral de fluiters in België veel talrijker voorkomen dan bij ons.

Het bladkoninkje hebben de Belgen helemaal weggelaten uit hun lijst, mét o.a. de bruinkopgors. In het eerste geval klaarblijkelijk omdat zij menen dat herkenning in het veld erg moeilijk is (de beschikbare waarnemingen waren onvoldoende gedocumenteerd), in het laatste omdat zij, m.i. terecht, van mening zijn dat hier de kans op ontsnapte exemplaren van deze veelvuldig ingevoerde soort te groot is. Een voor ons interessante soort is natuurlijk de kortsnavelboomkruiper, die in België een *vrij schaarse* broedvogel is (wat dan toch altijd nog wil zeggen dat er tenminste 250 broedparen moeten zijn) en die in Nederland nog nooit is aangetroffen. De gewone boomkruiper is in België, evenals in Nederland, een *talrijke* broedvogel. Het voorkomen van eerstgenoemde is beperkt tot het oosten van Hoog-België (zuidoosten van de provincie Liège; de provincie Luxembourg met uitzondering van het noordwesten en verder het zuidoosten van de provincie Namur). Hoewel de soort

stand- en *zwerf*vogel wordt genoemd, is er slechts één vondst bekend buiten de broedgebieden, n.l. te Zwijnaarde in Oost-Vlaanderen, wat de kans dat deze soort ooit de Nederlandse avifauna komt verrijken gering maakt. Zij blijkt ook buiten de broedtijd zeer kieskeurig te zijn ten aanzien van de keuze van haar biotoop, in tegenstelling tot de gewone boomkruiper, die in geheel België wordt aangetroffen.

Het is verleidelijk nog veel meer te vergelijken en te citeren. Laat ik mij beperken tot de vermelding, dat de kruisbek als *onregelmatige* broedvogel wordt gekarakteriseerd, waarvan de laatste jaren verscheidene broedgevallen in de Ardennen zijn vastgesteld en zelfs één te Beernem in W-Vlaanderen. Daar kan Nederland slechts één zeker (1943) en één onbevestigd (1934) broedgeval tegenover stellen, merkwaardigerwijs beide in Bilthoven.

Verder doet men het beste, zich deze „Avifauna van België” zelf aan te schaffen en hem te vergelijken met onze eigen avifauna. Het is een boeiend werkstuk, waarmee we onze Belgische vrienden van harte geluk wensen. Hun prestatie dwingt vooral bewondering af, als we lezen dat de „Commissie voor de Belgische Avifauna” pas op 11 december 1965 werd gevormd. Er is dus snel, doch men krijgt de indruk niettemin zorgvuldig gewerkt. Een pluspuntje vind ik stellig, dat bij daarvoor in aanmerking komende soorten wordt vermeld, dat zij in aantal toe- of (helaas vaker) afnemen. Terecht hebben de Belgen een nummering achterwege gelaten. De praktijk heeft al duidelijk geleerd, dat de nummering die in de Nederlandse avifauna wel werd toegepast, door de verblijvende aanvullingen toch niet is te handhaven.

De heren P. Devillers en J. P. Vande Weghe hebben een conceptlijst gemaakt, die de leden der Belgische commissie hebben becommentarieerd, daarna de heer B. van Damme, rekening houdende met de commentaren, de definitieve lijst heeft opgesteld, waarbij de heer H. Voet de juistheid van de verwerkte avifaunistische gegevens hielp controleren. Behalve deze heren wordt de Commissie voor de Belgische Avifauna gevormd door: R. F. Verheyen (voorzitter), P. Dachy, J. L. Dambiermont, E. Delmee, A. Demaret, F. Grootaers, P. Herroelen, G. Huyskens, A. Rappe, J. C. Ruwet, W. Suetens, J. Tricot, P. van Hecke en J. van Impe.

Vooraf voor Nederlandse gebruikers zijn de kaartjes welkom op blz. 3, waarop de grenzen van de voor ons niet zo bekende gebieden Laag-, Midden- en Hoog-België duidelijk zijn aangegeven en ook de provinciegrenzen, die voor Nederlanders een wat vaag begrip zijn.

Er zijn de laatste jaren, behalve in Nederland ook in Zwitserland, Duitsland en Denemarken vergelijkbare publicaties verschenen, waarop deze „Avifauna van België” een welkome aanvulling vormt. Het is wat wonderlijk te bedenken, dat de Britten, wier „Check-list” min of meer model heeft gestaan voor deze nationale avifaunas, inmiddels wel erg achterop zijn geraakt, want de laatste druk van hun Check-list is van 1952. Maar hopenlijk mogen we ook daarin spoedig verbetering verwachten.

K.Z.

Avifauna van België. Lijst van de in België waargenomen vogelsoorten en hun geografische vormen. Door de Commissie voor de Belgische Avifauna. Uitgegeven door het Vermogen van het Kon. Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 31, Brussel (1967). Prijs 100 frs.